

Innhold

1. Innledning	3
1.1 Bakgrunn	3
1.2 Begrepsavklaring	3
1.3 Arbeidsprosess	3
2. Hvem er pårørende?	4
3. Mål.....	4
4. Hovedstrategier.....	4
4.1 Pårørende som ressurs.....	4
4.2 Samspill med pårørende som omsorgsperson.....	5
4.3 Pårørende som brukerens representant.....	7
4.4 Barn og unge som pårørende.....	8
5. Oppfølging av strategien	9
6. Kilder.....	9

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Helse- og omsorgstjenesten står overfor store oppgaver fremover. Befolkningens alderssammensetning endres og kompleksiteten i oppgaveløsningen vil øke. Fra 2020 til 2040 vil antall innbyggere over 80 år fordobles, man vil også se en relativt stor vekst i innbyggere som er 90 år og eldre.

Alle vil sannsynligvis en gang i løpet av livet oppleve å være pårørende. Pårørendes omsorgsinnsats er i mange tilfeller av et betydelig omfang. Lovbestemmelser sikrer at pårørende får en tydeligere plass i helse- og omsorgstjenesten. Pårørende skal bli møtt av offentlige tjenester som samarbeider med dem, veileder dem, støtter dem og gir avlastning ved behov.

I pårørendeundersøkelsen som ble utført i kommunen høsten 2018, kom det frem at 64 % av respondentene hadde vært langtidspårørende over 5 år og hele 41 % i over 10 år. Undersøkelsen viser også at det å være pårørende kan være krevende i perioder. 80 % rapporterer at det å være pårørende har påvirket deres egen helse; fysisk, psykisk eller åndelig/eksistensielt. 37 % sier at de er bekymret for sin egen helse. (Kilde, pårørendeundersøkelse, 2018)

I undersøkelsen i 2022 sier 55 % at de ikke får tilstrekkelig, generell informasjon, eller at det avhenger av hvem de møter. Dette er fortsatt for høye tall. Og viser at vi må fortsette å jobbe med kontakten mellom ansatte og pårørende. For å legge til rette for en bærekraftig omsorgstjeneste, ønsker Eigersund kommune å fortsette å styrke samspillet mellom pårørende og den offentlig helse- og omsorgstjenesten. Vi ønsker å jobbe videre med en felles retning og bygge en kultur blant ansatte for å være imøtekommende, støttende og lyttende til pårørende i Eigersund kommune. Ved å utvikle ansattes holdninger og kompetanse, skal samarbeid med brukere og pårørende bli en naturlig og integrert del av tjenestetilbudet.

1.2 Begrepsavklaring

I dette dokumentet blir begrepet «bruker» benyttet i omtale av personer som mottar offentlige tjenester. «Ansatte» benyttes i omtale av personer som er ansatt i Helse- og omsorgsavdelingen i Eigersund kommune.

Pårørende er den brukeren oppgir som pårørende og nærmeste pårørende. Begrepet blir nærmere utdypet i punkt 2.0.

1.3 Arbeidsprosess

«Familie og nettverk» er et satsningsområde i Eigersund kommune. Pårørendestrategien må ses i sammenheng med [strategiplan for helse- og omsorg](#).

Prosjektgruppen i samspill med pårørende utarbeidet en pårørendestrategi for Eigersund kommune. Gruppen består av; senterleder v/Kjerjanset bo- og servicesenter, kreftkoordinator, rådgiver helse- og omsorg og prosjektleder «samspill med pårørende».

Pårørendestrategien er godkjent av kommunedirektør og kommunalsjef helse- og omsorg. Kommunalsjef helse- og omsorg har ansvar for å revidere dokumentet. Ved pårørendekontakt og ressursgruppe.

Strategien vil være tilgjengelig for alle kommunens innbyggere på kommunens internettside.

1.3.1 Høring

Strategien har vært til høring hos alle enhetsledere i tjenesteområdet for helse- og omsorgsavdelingen, samt i bruker- og pårørenderåd v/ Kjerjanestet BSS.

Strategien har blitt presentert som orienteringssak i Felles brukerutvalg og Levekårsutvalget

2 Hvem er pårørende?

Pårørende er nærstående personer i livet til brukeren. Pårørende kan også være etterlatte. Med nærmeste familie menes ektefelle/ partner/samboer, foreldre, barn og unge (egne, stebarn og fosterbarn) og søsken til brukeren.

Brukeren kan i tillegg til nærmeste pårørende har andre nærpersoener som en del av sitt nettverk; venner, naboer, lærere, støttekontakt m.fl. For tjenestemottakere som har fått oppnevnt verge, vil vergen ofte være den nærmeste pårørende.

Begrepet «barn og unge som pårørende» brukes om mindreårige barn (barn og søsken under 18 år) som har en forelder eller et søsken som har utfordringer med psykisk lidelse, rusmiddelavhengighet, alvorlig somatisk sykdom eller skade og utviklingshemming eller fysiskfunksjonshemming.

«Barn» skal tolkes vidt og uavhengig av formalisert omsorgssituasjon. Både biologiske barn, adoptivbarn, stebarn, bonusbarn og fosterbarn omfattes.

«Søsken» skal tolkes vidt og omfatter både biologiske søsken og andre barn som lever med pasienten som søsken i en familie.

«Foreldre» omfatter både barnets foreldre, fosterforeldre, steforeldre og eventuelle andre nære omsorgspersoner.

3 Mål

Alle pårørende i Eigersund kommune; barn, unge og voksne opplever trygghet i sin pårørenderolle, og føler seg ivaretatt av ansatte i helse- og omsorgssektoren.

4 Hovedstrategier

Den enkelte pårørende har ulike roller i forhold til bruker og ansatte. Kunnskap og omsorg skal prege ansatte i møte med pårørende. Målet er at pårørende opplever seg ivaretatt som en viktig støttespiller for bruker og ansatte.

4.1 Pårørende som ressurs

Som pårørende har en flere viktige roller. Både som informasjonskilde, representant for brukeren, omsorgsgiver eller støtte for brukeren.

Avlastning

Kommunen plikter også å tilby avlastningstiltak til pårørende med særlig tyngende omsorgsarbeid for å lette omsorgsbyrden. Avlastning skal hindre overbelastning hos omsorgsgiver, og bør tilbys tidlig som et forebyggende tiltak. Formålet med avlastning er å gi omsorgsyter nødvendig fritid og ferie, gi mulighet til å delta i samfunnsaktiviteter, og for å kunne opprettholde evnen til å fortsette omsorgen. Du kan finne mer informasjon om tjenesten [her](#). Lovgrunnlag: Helse- og omsorgstjenesteloven §§ 3-1 og 3-2, 6c

Eigersund kommune skal:

- Ha systemer og rutiner tilpasset den enkelte avdeling og bruker, som legger til rette for informasjon, samtale og dialog med pårørende.
- Etablere systemer for innhenting av pårørendes erfaringer, og gjøre bruk av disse i det videre forbedringsarbeidet.
- Sette i system samhandlingen med pårørende slik at ansatte kan i imøtekomme dem på best mulig måte.

Eigersund kommune vil:

- Ha godt samspill med familie og nettverk.
- Opprette bruker- og pårørenderåd på enheter hvor det er hensiktsmessig. Pr i dag er det Pårørenderåd på Kjerjaneset BSS, Lagård BSS, Lundeåne BSS, samt på 3ABC. Det er under arbeid på Blåsenborg avlastningsbolig.
- At alle pårørende blir ivaretatt, uavhengig av kultur, religion og livssyn.

Visste du at:

- Eigersund kommune gjennomfører bruker og pårørendeundersøkelser? [IVARETATT?](#)
- Helsedirektoratet har utviklet en [pårørendeveileder](#)?
- Det finnes informasjon til deg som pårørende på [kommunens hjemmeside](#)?

4.2 Samspill med pårørende som omsorgsperson

Familieomsorgen har blitt kalt for den usynlige omsorgen. Pårørendes omsorgsinnsats er i mange tilfeller av betydelig omfang. Familien og pårørende må ha lett tilgang til informasjon, opplæring, råd og veiledning for å kjenne seg trygge og kunne ivareta rollen sin best mulig og unngå selv og bli syke.

Eigersund kommune sine helsetjenester skal være forebyggende og bidra til å fremme helse hos foreldre og andre pårørende som over tid har store omsorgsoppgaver og/eller belastninger. Dette gjelder både når bruker bor sammen med familien eller når bruker bor for seg selv i egen bolig. For å synliggjøre pårørendes samlede omsorgsoppgaver, ressurser og belastninger må det gjøres en kartlegging når ansatte møter bruker og familien for første gang.

Pårørendeskolen i Dalane

Et kurstilbud til deg som har omsorg for eller en venn med en demenssykdom – og vil vite mer. Pårørendeskolens målsetting:

- *Gi pårørende økt kunnskap om demenssykdommer*
- *Gi innsikt i metoder for kommunikasjon og samhandling med personer med demens*
- *Bidra til at pårørende får bedre kunnskap til rettigheter og aktuelle lover og hvordan man får kontakt med hjelpeapparatet*
- *Tilby støtte gjennom å møte andre pårørende som er i samme situasjon.*

Mer informasjon om pårørendeskolen og påmelding kan du finne [her](#).

Eigersund kommune skal:

- I møte med nye brukere, identifisere pårørende og kartlegge brukers nettverk. Med et spesielt fokus på å identifisere barn som pårørende, og følge opp dette.
- Ansatte skal møte pårørende individuelt og legge til rette for at pårørende kan støtte sine nærmeste.
- Gi informasjon og veiledning om det kommunale hjelpeapparatet, rettigheter og støtteordninger, inkludert avlastningsmuligheter for barn, unge, voksne.
- Gi informasjon om aktuelle bruker- og pårørendeorganisasjoner
- Gjøre informasjon om tilbud til pårørende lett tilgjengelig på kommunens hjemmesider.

Eigersund kommune vil:

- Styrke pårørende sin omsorgsrolle, og gi støtte til mestring av egen livssituasjon.
- At ansatte skal være oppmerksom på at pårørende også kan ha egne behov for støtte og oppfølging, og informere pårørende om ulike hjelpetiltak.
- Skape muligheter for møtepunkter sammen med innbyggerne.
- Være utprøvende i forhold til nye avlastningstilbud, individuelt tilpasset, for pårørende og familien.

Visste du at:

- På kommunens hjemmeside kan du finne informasjon om kommunale helse- og omsorgstjenester og søknadsskjema til disse. Skjema finner du [her](#).
- Det er opprettet ressurspersoner for samhandling med pårørende på alle enheter i tjenesteområdet for helse- og omsorg.
- Du har rett på tjenesten «[Individuell plan](#)» dersom du har behov for langvarige og sammensatte helsetjenester.
- [Mestringsenheten](#) har tilbud om ulike kurs og annen oppfølging for innbyggere. Du kan melde deg på uten henvisning fra lege.
- Resultater fra pårørendeundersøkelsen blir brukt i forbedrin- og utviklingsarbeid.
- Kommunen har egen [pårørendekontakt](#)?

4.3 Pårørende som brukers representant

Pårørende har ofte en rolle som representant for bruker i møte med helsetjenester; enten på vegne av bruker, og/eller i sammen med bruker. Pårørende kan formidle brukeren sine behov og ønsker. Rollen som representant kan være som følge av at:

- Foreldre representerer sine mindreårige barn
- Pårørende er oppnevnt som verge eller hjelpeverge
- Bruker ikke har samtykkekompetanse
- Forholdene tilsier det eller vedkommende kan ikke ivareta sine interesser

Pårørende har i rollen som brukers representant rett til informasjon, rett til å uttale seg om helsehjelp, rett til å påklage vedtak, samt rett til å medvirke ved gjennomføring av helsehjelp.

Pårørendeveilederen

Veilederen er utgitt av helsedirektoratet og ligger tilgjengelig på internett. Veilederen kan benyttes som et verktøy for både bruker, pårørende og ansatte. Den beskriver pårørendes rettigheter og helse- og omsorgstjenestens plikter og gir anbefalinger om god praksis. Veilederen omfatter alle pårørendegrupper, uavhengig av pasientens eller brukers diagnose, og inkluderer eldre, voksne, ungdom og barn som pårørende. Veilederen er organisert i korte tekster med lovkrav og anbefalinger. Regelverket og anbefalingene beskrevet i veilederen er generelle. Ansatte må vurdere den enkeltes behov og gi individuelt tilpasset oppfølging av hver enkelt familie.

Eigersund kommune skal:

- Legge til rette for dialog mellom pårørende og ansatte i helse- og omsorgstjenesten
- Legge til rette slik at pårørende får nødvendig informasjon og mulighet til å ivareta brukers interesser.
- Involvere pårørende ved tvangstiltak, og bruk av tvang og makt.

Eigersund kommune vil:

- Legge til rette for at pårørende får formidle brukers ønsker eller behov.
- At pårørende opplever å være en verdsatt og anerkjent samarbeidspartner.
- At pårørendes kunnskap om bruker benyttes i utforming og gjennomføring av helse- og omsorgstjenesten.

Visste du at:

- Du kan få informasjon om dine rettigheter som pårørende via Pårørendeveilederen fra Helsedirektoratet?
- Det finnes andre instanser å søke kunnskap, tips og råd hos, for eksempel pårørendesenteret?
- Du kan finne mer informasjon om vergemål her?

4.4 Barn og unge som pårørende

Kommunen har ansvar for å identifisere og ha systemer som sikrer ivaretagelse og oppfølging av barn og unge som pårørende. Kommunen skal sikre at ansatte har nødvendig kompetanse om involvering av og støtte til barn og unge som pårørende, og ha oversikt over lokale støttetiltak til disse.

Mindreårige barn og søsken som pårørende: Siden 2010 har helsepersonelloven (§ 10a) pålagt helsepersonell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten å bidra til å ivareta mindreårige barn som er pårørende.

Formålet med regelverket er at barna skal fanges opp tidlig, og at det tilbys tiltak og blir satt i gang prosesser som setter barn og foreldre bedre i stand til å mestre situasjonen der en av foreldrene er alvorlig syk.

Fra 1. januar 2018 er bestemmelsen utvidet til også å gjelde mindreårige barn som pårørende til søsken med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade. Fra samme tidspunkt har helsepersonell plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som etterlatte etter foreldre eller søsken. Kilde: [Pårørendeveilederen](#)

Eigersund kommune skal:

- Kartlegge og ivareta barn og unge sine behov for informasjon og oppfølging, det samme gjelder også mindreårige søsken.
- Innføre samhandlingsmodellen [BTI](#) (bedre tverrfaglig innsats) for tjenester som møter gravide, barn, unge og foreldre det er knyttet undring eller bekymring til.
- Sikre at ansatte har kunnskap om ulike tilbud for barn og unge som er pårørende.

Eigersund kommune vil:

- At ansatte i helse- og omsorgstjenesten har kunnskap om barn og unge som pårørende
- Ha fortsatt fokus på kompetanseheving hos ansatte, for å kunne fange opp barn og unge som pårørende.

Visste du at:

- Arbeidet med barn og unge som pårørende er hjemlet i egen [bestemmelse](#). Dette skal dokumenteres i pasientens journal.
- Det finnes en nettside for barn og unge som er pårørende, ungeparørende.no

Eigersund kommune har egne retningslinjer for barn og unge som er pårørende?

«Treffpunkt» en møteplass for barn og unge som er pårørende i Egersund og omegn. Her treffer de andre barn i liknende situasjon som kan skjønne følelser som skyld, angst og uro, sinne og irritasjon, som selv kanskje har hodepine eller vondt i magen. Her treffer de trygge voksne som har tid til å lytte, leke og dele. Det er greit å snakke om sykdom, savn og sorg, men også om forventning og håp. Og alt mulig imellom. Det er lov å le og ha det gøy! På alle Treffpunkt er det lek, spill og aktiviteter. Barna er med på å bestemme. Noen ganger er det ut på tur, og mat må man alltid ha: varm mat, brødmatt eller kveldsmat på bålet kanskje? Treffpunkt finner sted en til to kvelder i måneden og varer normalt i to timer. Treffpunkt blir ledet av voksne med erfaring fra arbeid med barn og unge. De har taushetsplikt og har levert politiattest. Treffpunkt er åpent for alle! Mer informasjon om treffpunkt og datoer finner du [her](#).

5. Oppfølging av strategien

Strategien må ses i sammenheng med kommunens gjeldende kvalitetssystem, her rutiner og retningslinjer er knyttet til samspill med pårørende. Ressurspersoner for samhandling med pårørende vil kunne benytte strategien til videre utviklingsarbeid i egen enhet. Det er ønskelig å kunne inkludere alle kommunale tjenester i satsningen. På sikt må en vurdere om pårørende strategien også kan omfatte tjenester utenfor helse- og omsorgsektoren. Kommunen jobber med å få egne pårørendekontakter, med et spesielt ansvar for barn som pårørende, på skolene våre.

6. Kilder

[Pasient og brukerrettighetsloven](#)

Rett til individuell plan, § 2-5.

Tiltak ved særlig tyngende omsorgsoppgaver, § 2-8.

Definisjon, nærmeste pårørende, § 1-3

Pasientens eller brukerens rett til medvirkning, § 3-1, §§ 3-2 første ledd nr. 6, 3-6 og 3-8.

Informasjon til pasientens eller brukerens nærmeste pårørende, § 3-3.

Informasjon når pasienten eller brukeren er under 18 år, § 3-4.

Informasjonens form, § 3-5.

Involver pårørende ved helsehjelp til personer uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelp, § 4A-5, fjerde ledd

[Helse og omsorgstjenesteloven](#)

Lovens formål, §1-1

Kommunens ansvar overfor pårørende, § 3-6.

Avlastning, §§ 3-1 og 3-2, 6c

Systemer for innhenting av pasient og brukers erfaringer og synspunkter, § 3-10, andre ledd

Avtaler med andre som har kompetanse på pårørendeområdet, § 3-1 femte ledd

Barn som pårørende: § 3-1, tredje ledd

[Helsepersonelloven](#)

Definisjon, Helsepersonell, §3

Helsepersonells plikt til å bidra til å ivareta mindreårige barn som er pårørende til foreldre eller søsken, § 10 a,b.

[Psykisk helsevernforordningen](#)

Veiledningsplikt, § 6

Tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern. Underretning, § 10, Tredje ledd.

Samarbeid med pasientens pårørende, § 33.

[Verdighetsgarantien](#) (§§1,2,3)

Bruker- og pårørende undersøkelsen, Eigersund kommune 2018- 2023.

[Pårørendeveilederen](#)

Revidert mars 2024